

THOMAS MANN

JOSEP I ELS SEUS
GERMANS

IV. Josep el Proveïdor

Traducció de Ramon Monton

comanegra

Llibre local = Lector compromès

Aquest és un llibre publicat amb el segell **Llibre Local**, que garanteix que el 100% de l'elaboració —des del disseny fins a la impressió— s'ha dut a terme per professionals i empreses catalanes.

Visita llibrelocal.cat per conèixer millor aquesta iniciativa.

Primera edició: abril del 2026

© 1943 by Bermann-Fischer Verlag AB, Stockholm.

For all: © Katia Mann 1967. All rights reserved by S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main.

Drets acordats amb S. Fischer Verlag GmbH a través d'International Editors' Co.

© de la traducció: Ramon Monton

Per a aquesta feina el traductor ha rebut una beca de la Institució de les Lletres Catalanes

© d'aquesta edició: Editorial Comanegra

Editorial Comanegra
Consell de Cent, 159
08015 Barcelona
www.comanegra.com

Direcció editorial: Jordi Puig Ferrer
Correcció: Jordi Ferré i Ybarz
Disseny de coberta: Víctor García Tur
Maquetació: Edu Vila
Impressió: Romanyà Valls

ISBN: 979-13-87969-23-3

Dipòsit legal: B 4537-2026

Tots els drets reservats als titulars dels copyright.

Amb el suport de:

 Institut Català de les
Empreses Culturals

 Institut
de les Lletres
Catalanes

 Generalitat
de Catalunya

Lectura infinita
#pactoporialectura

 GOETHE
INSTITUT

TAULA

Nota del traductor.....	9
Preludi. A les jerarquies superiors	15
Primera part. L'altra fossa.....	31
Josep coneix les seves llàgrimes.....	31
El governador de la presó	45
De la bondat i la prudència	65
Els senyors	76
El fibló del cuc.....	91
Josep fa d'interpret de somnis	97
Segona part. La crida.....	107
Neb-nef-nezem	107
El missatger.....	116
De la llum i la foscor	122
Els somnis del faraó	134
Tercera part. El pavelló cretenc	155
La introducció.....	155
La criatura de la cova.....	166
El faraó profetitza	188
«No crec en tot això».....	201
Massa feliç	216
L'home intel·ligent i assenyat	228
Quarta part. El temps de les llicències	243
Set o cinc.....	243
El cobriment d'or	246
El tresor submergit	253
El senyor de les terres d'Egipte	261
Urim i tummim	270

La donzella	277
Josep es casa	286
Pertorbacions	294
Cinquena part. Tamar.....	305
El quart fill	305
Astoret.....	315
Tamar aprèn coses sobre el món.....	319
Una dona decidida.....	329
«No per mitjà de nosaltres!»	335
L'esquilada.....	341
Sisena part. L'acte sacramental.....	351
De les coses de l'aigua.....	351
Josep gaudeix de la vida.....	354
Ja venen	361
L'interrogatori	374
«Ens la reclamen»	394
Els diners als sacs	403
Els incomplets.....	412
Jaacob lluita al Jaboc.....	420
La copa de plata	428
La fragància de la murtra o el dinar amb els germans.....	433
El crit empresonat	450
Al de Benjamí!	456
Sí, soc jo	463
No us baralleu!	475
El faraó escriu a Josep.....	481
Per on comencem?.....	489
L'anunciació.....	493
Setena part. El restituit	513
Hi aniré i el veuré	513
Sobre els setanta	519

Porteu-lo cap aquí!	523
Jaacob ensenya i somia.....	526
De l'amor que desposseeix	532
La recepció	543
Jaacob davant del faraó.....	548
De la picaresca del servent	557
D'acord amb l'obediència	570
Efraïm i Manassès.....	581
La reunió davant del llit de mort.....	590
Embalsamen Jaacob.....	612
La Gran Desfilada.....	622
Comiat	633

NOTA DEL TRADUCTOR

*On comença i on acaba cadascú?
Qui és poeta? Qui té una vida simbòlica.*

THOMAS MANN

Quan Thomas Mann afirmava haver vençut el pànic físic que li inspirava «emprendre el descens als inferns a través de l'abisme dels mil·lennis fins al pou i als prats del present de Josep», no devia tenir una sensació gaire diferent del vertigen que hem sentit els traductors que ens hem endinsat en aquesta immensitat literària. Sembla que més d'un ha confessat que traduir *Josep i els seus germans* era una tasca gairebé impossible. El dia que els meus editors em van preguntar si volia signar una nota a la primera de les novel·les, amb una barreja de precaució i de superstició, vaig contestar que m'estimava més signar-la al quart llibre, quan ja hagués acabat tota la feina. No ha estat una empresa fàcil, és clar, però val a dir que m'hi he acabat divertint. La profunditat, l'ambivalència, l'elegància de l'estil, les frases llargues, la recerca rigorosa de la precisió, l'exuberància barroca i fins la farsa i l'humor negre em resultaven molt familiars, i durant un temps em van absorbir del tot i es van convertir en el centre a l'entorn del qual girava la meua existència; vivia entre Canaan i Egipte, entre rius carregats d'història, campaments de tribus nòmades, palaus, temples, piràmides i sorra del desert.

Profund és el pou del passat. No hauríem de qualificar-lo d'insondable?

Això és encara més vàlid quan debatem i ens qüestionem de manera exclusiva el passat de l'ésser humà: aquesta criatura enigmàtica que conté la nostra pròpia existència natural i plaent, sobrenatural i miserable, el misteri de la qual constitueix molt comprensiblement l'alfa i l'omega dels nostres debats i qüestionaments, que confereix urgència i passió a tots els debats i un especial èmfasi a totes les qüestions.

Així comença la novel·la, amb la invitació d'un demiürg a aprofundir en els orígens mítics de què parla el llibre sagrat, que ens transporta a fer un viatge de milers d'anys, fins a l'eternitat que hi ha més enllà d'un temps predestinat a esdevenir retorn calidoscòpic i representació teatral carregada d'al·legories i reminiscències d'altres esferes, com en un escenari de dunes successives i infinites que oculten sempre nous i inescotables horitzons. I tot això, per part d'un contemporani i enemic declarat de Hitler, de qui afortunadament va poder mantenir-se allunyat. L'11 de febrer de 1933 va viatjar a Amsterdam, Brussel·les i París per impartir una sèrie de conferències sobre Wagner. Quan Hitler va pujar al poder, Thomas Mann es trobava a Suïssa, i s'hi va quedar, juntament amb la fortuna familiar. Quan va emigrar als Estats Units de Roosevelt el 1938, el va precedir la fama de les traduccions dels seus llibres, entre els quals *Josep i els seus germans* va tenir molt bona rebuda. Diuen que Thomas Mann escrivia al matí i no volia que ningú el molestés ni el fes enfadar amb temes polítics; per enfadar-se, deia, ja tenia la tarda. Tanmateix, no va poder evitar acabar la novel·la amb aquesta dedicatòria, que fa pensar en pel·lícules de l'època com *El gran dictador* o *Ser o no ser*:

Un home que utilitza el poder simplement perquè el té, contra qualsevol mena de justícia i de raó, és ridícul. I si no ho és ara, ho serà en el futur, i nosaltres ens aferrem al futur.

De petit, Thomas Mann va ser un col·legial «mandrós i tossut, preocupat de coses en les quals ningú no pensava», i ben aviat va descobrir que el seu màxim interès era llegir (devorar) i escriure llibres *literaris*, amb els quals un home de bé només hauria de relacionar-se per pura distracció. Mann va sentir el famós consell: «Si pots deixar-ho, deixa-ho». I no ho va deixar. Jo tampoc. Com diu una amiga, la feina del traductor és silenciosa i exigent, de picar pedra amb tenacitat, de modelar paraules i buscar equivalències, la solució més genuïna i propera a l'esperit i l'ambició estètica de l'original. En aquest cas, es tractava de traslladar una catedral literària com aquesta a la llengua catalana sense deslluir el virtuosisme de l'autor —i la seva reconeguda «pedanteria cultural»—, la seva perspicàcia i els seus interrogants, amb el mateix compromís i la mateixa passió europea i universal del novel·lista.

L'autor parteix de la convicció que el text bíblic es caracteritza per un laconisme, una concisió i una eixutesa excessives, que fan que la història que ens ha transmès la tradició arribi a tenir una «venerable inversemblança». ¿Quins sentiments i quins condicionants movien els personatges entre els diversos episodis? ¿Com s'explica que el faraó convertís Josep en el segon home més poderós d'Egipte després que el nostre protagonista interpretés correctament el famós somni de les vaques grasses i les vaques magres? ¿I com és possible que una dona virtuosa com l'esposa de Putifar perdés el cap de cop i volta i digués a Josep «Vine al llit amb mi»? ¿Com es va engendrar la tírria que tots els germans de Josep menys un van arribar a tenir pel preferit del seu pare? ¿Com va viure i va superar Jacob el dol per la suposada mort

de Josep que totes les evidències semblaven ratificar? ¿Com era Gaza, la porta del desert, en aquella època? ¿Com celebraven els antics egipcis les seves festivitats, sempre vinculades al començament d'alguna cosa? ¿I algú recorda qui era Tamar i com es va prostituir per unir-se a l'inesperat i legítim portador de la benedicció?

Mann va construir una alternativa literària molt personal al nacionalsocialisme, com a representant de la cultura i l'esperit i com a reflex de l'exili que va allunyar de la seva terra l'escriptor, tal com el particular destí de Josep el va transportar a Egipte. Hi trobem el passat com a herència, la inevitable insatisfacció i confrontació romàntiques entre l'aspiració i la realitat que s'imposa («O la vida és una il·lusió o ho és la bellesa. No les trobes juntes en la realitat»), a més del dolor íntim, profund, davant l'enfonsament d'un món i l'exili que el va separar dels objectes familiars, l'estabilitat i la vocació de permanència i el va empenyer a convertir-se, com Josep va ser proveïdor de blat per apaivagar la fam dels pobles, en proveïdor de bellesa. El resultat del seu esforç en un context de desarrelament, incertesa, horror i desesperança és aquesta «divina novel·la picaresca» que Brecht va anomenar cínicament «enciclopèdia del burgès culte».

A la novel·la també hi té un paper fonamental l'humor —especialment, quan ens referim a aquesta pàtina enciclopèdica—, que es manifesta, per exemple, en la fluctuació enjogassada de l'autor des del punt de vista omniscient d'un expert en la matèria fins als dubtes i les vacil·lacions que li impedeixen decantar-se per cap de les hipòtesis que li plantegen unes informacions poc fiables i confuses. Traduir aquest humor tan propi de l'autor ha estat un dels meus grans reptes.

Evidentment, la tetralogia *Josep i els seus germans* no és una obra amb el ritme trepidant propi de moltes novel·les modernes,

sinó que es submergeix, amb una cadència bíblica i una perfecció literària inusitada, en les profunditats del temps i l'ànima humana i totes les seves expressions carnals i espirituals, i ofereix el mateix plaer estètic i mental de què van gaudir tant l'autor de la novel·la com els traductors que hem tingut el privilegi de treballar-hi. A partir d'ara, el lector català podrà gaudir-ne, assaborir-la a poc a poc, amb la lentitud de la vida al desert, en què el temps té un valor molt relatiu i imprecís, i amb el plaer sibarític d'un faraó egipci. Jo ja ho trobo a faltar, de la mateixa manera que sempre trobo a faltar Alemanya com la pàtria que mai no he tingut..

PRELUDI
A LES JERARQUIES SUPERIORS

Als cercles i les jerarquies superiors regnava aleshores, com sempre en circumstàncies similars, una satisfacció suau però mordaça, una lleu i sorneguera alegria malèvola que s'expressava en cada encontre en un breu intercanvi de mirades amb les parpelles púdicament acalades i els llavis arrufats i arrodonits. Un altre cop s'havia acabat la paciència, s'havia esgotat la misericòrdia i havia arribat el moment de fer justícia, i en un brusc canvi de plans i desitjos, sota la pressió del regne de la severitat (davant del qual, certament, el món no havia de subsistir, ja que no havia estat possible construir-lo damunt dels fonaments massa fràgils de la simple indulgència i la misericòrdia), Ell, amb tota la majestuositat del seu dolor, es va veure obligat a intervenir i a redreçar, a enderrocar, a destruir i, de nou, una vegada més, a aplanar-ho tot, com en l'època del diluvi, com en el dia de la pluja de sofre, quan el llac de salmorra va engolir les ciutats del vici.

Ara bé, tal concessió a la justícia no va ser d'aquest estil, d'aquestes dimensions ni amb el grau de ferotgia amb què aquell gran rampell de penediment va provocar un ofegament massiu, o quan dos de nosaltres, gràcies al depravat sentit estètic dels habitants de Sodoma, gairebé van haver de pagar un tribut municipal inacceptable. No havia estat precisament la humanitat sencera la que havia caigut al fanguissar, al pou, ni tan sols un

grup humà la perversió del qual clamava al cel, sinó que es tractava d'un únic exemplar de l'espècie particularment ben plantat i arrogant, un home especialment carregat de predilecció, sol·licitud i plans de futur que ens havia estat imposat com a resultat d'una línia de pensament capriciosa i massa familiar en aquests cercles i jerarquies, i que des de sempre havia estat una font habitual d'amargura, juntament amb l'esperança gens infundada que aquesta mateixa amargura ben aviat afectaria també qui havia formulat la reflexió humiliant i l'havia posat en pràctica. «Els àngels», afirmava la reflexió, «van ser creats a imatge nostra, però no són fèrtils. En canvi, vet-ho aquí, els animals són fèrtils però no van ser creats a imatge nostra. Crearem l'home a imatge dels àngels, però fèril».

Que absurd. Més que gratuït i fora de lloc, era veritablement un caprici extravagant i carregat de remordiment i amargura. No érem «fèrtils», és clar que no. Érem tots senescals de la llum i cortesans silenciosos, i la història que una vegada ens vam unir a les filles dels homes no era res més que una xafardia mundana insostenible. Però, en definitiva, deixant de banda les connotacions interessants que pugui haver-hi més enllà de la pura bestialitat i els avantatges animals de la «fertilitat», nosaltres, els «infèrtils», no ens pensàvem empassar aquesta injustícia com si fos aigua, i Ell acabaria adonant-se de fins on aniria a parar amb la seva fructífera raça d'àngels, fins i tot potser arribaria a comprendre que una omnipotència basada en l'autodomini i una assenyada salvaguarda de la pròpia despreocupació s'hauria pogut sentir eternament satisfeta amb la nostra respectable existència.

Una omnipotència sense límits a l'hora d'imaginar, inventar i crear coses amb un simple «Faci's» comportava, naturalment, una sèrie de riscos; fins i tot l'omnisciència podia no estar a l'altura ni ser suficient per evitar els errors i les iniciatives més

flagrantment inútils en l'exercici d'aquestes qualitats absolutes. Per pura inquietud, per pura necessitat d'exercir el seu poder i per la simple pruija de «si he fet això, també puc fer això altre», «si he creat àngels i bèsties, també puc crear una bèstia angelical», es va deixar arrossegar per la imprudència i va crear la cosa més precària i vergonyosa que es pogués imaginar, la qual, pel fet innegable que era un nyap, la seva respectable obstinació va convertir en objecte d'especials atencions i d'una sol·licitud que ofenia tots els cels.

¿Realment se li havia acudit per pròpia iniciativa i d'acord amb la seva pròpia voluntat invocar amb la paraula aquell ésser desagradable i empipador? Pels cercles i les altes jerarquies circulaven certes especulacions que, de manera confidencial i subreptícia, ho negaven; especulacions indemostrables però basades en la molt probable i ben fonamentada eventualitat que tot l'assumpte hagués nascut d'un suggeriment del gran Samael, que aleshores, abans de la seva fulgurant caiguda, estava molt a prop del Tron. Aquesta mena d'insinuacions eren molt pròpies d'ell. Que per què? Doncs perquè la seva màxima preocupació havia estat fer realitat i instaurar el mal al món; aquest era el seu pensament més personal, que ningú més tenia ni era capaç d'imaginar, i perquè no hi havia cap altra manera d'enriquir el repertori del món amb la institució del mal que mitjançant la creació de l'home. En el cas dels animals fèrtils era impossible parlar de la presència del mal, la gran idea de Samael, i encara menys entre nosaltres, les imatges estèrils de Déu. Perquè arribés al món, calia precisament l'existència de la criatura que, segons totes les conjeitures, havia nascut d'una proposta de Samael: un ésser semblant a Déu però alhora fèrtil, és a dir, l'home. Això, de fet, no va suposar cap engany a l'omnipotència creadora, ja que Samael, amb la seva habitual majestuositat, segurament ni tan

sols va ocultar les conseqüències de crear aquell ésser —és a dir, el naixement del mal—, sinó que les va proclamar amb la màxima franquesa i impetuositat, tot i que sense deixar d'assenyalar (això era una altra conjectura de les altes jerarquies) el significatiu augment de vitalitat que la mateixa essència del Creador experimentaria en aquest acte: només calia pensar en l'exercici de la gràcia i de la misericòrdia, en el judici i la controvèrsia, en el sorgiment del mèrit i la culpa, de la recompensa i el càstig; o, més ben dit, en la instauració del bé, que estava lligada a la del mal perquè, de fet, el primer havia d'esperar que arribés el seu oposat a l'esfera de les possibilitats abans de poder adquirir una existència, i com que, en essència, la creació es basava en la divisió, ja que havia començat amb la separació de la llum i les tenebres, el Totpoderós actuaria de manera conseqüent si procedia a fundar l'univers moral a partir d'aquesta divisió purament superficial.

L'opinió segons la qual aquests havien estat els arguments amb què el gran Samael havia engalipat el Tron i l'havia convençut de la bondat dels seus consells estava molt estesa entre els cercles i les jerarquies superiors perquè, en efecte, es tractava d'uns consells extremament pèrfids, tan pèrfids que convidaven a riure amb malícia, ja que eren un parany amb tots els ets i uts malgrat l'aparença de brutal sinceritat, un arterós ardit que no deixava de despertar simpaties entre alguns membres de les altes jerarquies. La malícia de Samael s'havia expressat en els termes següents: si els animals, afavorits amb el do de la fertilitat, no havien estat creats a imatge de Déu, nosaltres, els cortesans de les esferes celestials, tampoc es pot afirmar en sentit estricte que fóssim creats a imatge seva perquè, gràcies a Déu, estem polidament privats de fertilitat. Les qualitats repartides entre ells i nosaltres, la divinitat i la fertilitat, estaven unides originàriament

en el mateix Creador, i només la criatura suggerida per Samael seria veritablement creada a imatge de Déu, ja que també s'hi manifestaria aquesta unitat. Amb aquest ésser, tanmateix —és a dir, amb l'home—, es va introduir el mal al món.

No era una broma realment graciosa? Precisament la criatura que, si ho volem veure així, més s'havia d'assemblar al Creador, portava el mal dins seu. Seguint el consell de Samael, Déu va crear un mirall que no resultava gens afalagador, tot el contrari, i que més d'una vegada va estar a punt de fer miques, amb una barreja d'ira i torbació, per bé que mai no es va decidir a arribar fins al final, potser perquè no s'atrevia a enfonsar de nou en el no-res l'ésser que havia cridat a l'existència, i li despertaven més simpatia els seus fracassos que els seus èxits, al capdavant potser també perquè no volia admetre que una cosa que havia creat en bona mesura a imatge seva fos un desastre irreparable, i tal vegada, en definitiva, perquè un mirall és un mitjà per a l'autoconeixement, i la consciència d'aquella criatura ambivalent expressada en un fill d'humans, un tal Abiram o Abraham, es convertiria en un mitjà per a l'autoconeixement de Déu.

Per tant, es pot considerar que l'home era un producte de la curiositat de Déu sobre Si mateix, que Samael va saber intuir astutament i va explotar amb el seu consell. La ira i la perplexitat eren les conseqüències inevitables i constants, especialment en els casos gens estranys en què el mal es manifestava amb una agosarada intel·ligència i una lògica bel·licositat, com va passar amb Caín, el fundador del fratricidi, la conversa del qual amb el Creador després dels fets era molt coneguda i havia tingut una enorme difusió als cercles celestials. Déu no havia mostrat una imatge gaire digna en preguntar al fill d'Eva: «Què has fet? La sang del teu germà clama a mi des de la terra, que ha obert la boca per rebre la seva sang de la teva mà». Perquè Caín li va

respondre: «És veritat, he matat el meu germà, i això ja és prou trist. ¿Però qui m'ha creat com soc, gelós fins a l'extrem que de vegades se'm desfigura el rostre i ja no sé ni què faig? ¿És que no ets un Déu gelós i em vas crear a imatge teva? ¿Qui m'ha posat a dins aquest mal instint que m'ha impulsat a cometre el que innegablement he fet? ¿Dius que portes la càrrega de tot el món i no estàs disposat a portar també la càrrega dels nostres pecats?». No estava gens malament. Exactament com si Caín, o Qayin, hagués demanat consell abans a Samael, però és molt probable que a aquell astut busca-raons no li hagués fet falta. Una rèplica era difícil en aquestes condicions, i només quedava l'opció de la ira destructora o de l'escarni indignat. «Corre!», va ser la resposta. «Ves-te'n d'aquí. Seràs un fugitiu i un vagabund, però et marcaré amb un senyal perquè tothom sàpiga que ets meu i que ningú pot matar-te». En resum, gràcies a la seva lògica Qayin se'n va sortir prou bé; allò no podia ni anomenar-se càstig. Fins i tot parlar d'un fugitiu i un vagabund era poc seriós, perquè de fet Caín es va establir al país de Nod, a l'est de l'Edèn, i va engendrar els seus fills tranquil·lament, tasca per a la qual també era molt necessari.

Altres vegades, com sabem, es va imposar un càstig i, amb majestuosa pena, va caldre prendre mesures terribles contra el comportament comprometedor d'aquella criatura «tan similar», com també va haver-hi recompenses, terribles recompenses, és a dir, exagerades, exuberants i desenfrenades. Només cal recordar Enoc, o Henoc, i les recompenses increïbles —en realitat hauríem de dir desenfrenades, en veu baixa i mig d'amagatotis— que li van ser concedides al xicot. Als nostres cercles predominava l'opinió, naturalment compartida amb la màxima cautela, que allà baix les coses no anaven gaire a l'hora, pel que fa a recompenses i càstigs, i que no s'estava actuant amb el rigor necessari

pel que fa al món moral establert seguint el consell de Samael. No faltava gaire, de fet de vegades no faltava gens, perquè els nostres cercles arribessin a la conclusió que Samael es prenia el món moral més seriosament que no pas Ell.

Era indiscutible, fins i tot si s'hagués intentat ocultar i dissimular, que les recompenses, en tants casos desproporcionades, servien de revestiment moral i de pretext per a benediccions que, en realitat, eren l'expressió d'una simpatia primària i d'una predilecció que amb prou feines tenien res a veure amb el món moral. I els càstigs? Aquí, per exemple, al país d'Egipte, es va imposar el càstig per aplanar el terreny, aparentment amb recança i tristesa, aparentment per respecte al món moral. Algú, un preferit, un vanitós, un somiador, un petit fruit de l'arbre del que havia tingut la idea de ser un mitjà d'autoconeixement, va caure al pou, a la masmorra, al forat, i ja era la segona vegada, perquè la seva estupidesa havia crescut com una mala herba, perquè havia deixat que l'amor es desboqués fins a fer perdre el cap com abans li havia passat amb l'odi, i això era agradable de veure. ¿Però i si ens enganyàvem, els membres del seguici diví, en sentir satisfacció davant d'aquesta nova modalitat de la pluja de sofre?

Tot sigui dit entre nosaltres: en el fons no ens vam deixar enganyar ni per un moment. Sabíem exactament, o almenys ho suposàvem amb certesa, que en aquest cas es tractava d'una severitat fingida per respecte al regne de la severitat, que Ell simplement utilitzava el càstig, aquest accessori del món moral, com a mitjà per crear un carreró sense sortida que només posseïa un accés subterrani a la llum i que, amb perdó, feia un ús abusiu del càstig per tal d'obtenir més favors i continuar ascendint. De manera que si ens fregàvem lleugerament en passar els uns al costat dels altres i acalàvem les resplendents pestanyes

i arrufàvem tan expressivament els llavis arrodonits, ho fèiem a causa d'aquesta temença. El càstig com a vehicle per aconseguir una grandesa encara més gran. Aquesta broma del Totpoderós també projectava una llum retrospectiva damunt les faltes i la insolència que havien estat la causa del càstig i havien «obligat» a aplicar-lo, una llum que no procedia precisament de l'univers moral; perquè les faltes i la insolència, inspirades per qui fos, Déu sap per qui, ja s'havien convertit en el mitjà, en el vehicle d'un nou ascens inversemblant.

Els cercles del seguici celestial creien conèixer bastant bé aquestes martingales, gràcies a la seva limitada participació en l'omnisciència divina que, per respecte, utilitzaven, per descomptat, amb la màxima cautela i fins i tot abnegació i dissimulació. I tenim la capacitat i l'obligació d'afegir, en la veu més baixa possible, que creien saber encara més coses sobre altres afers, iniciatives, empreses, intencions, maquinacions i secrets de gran volada que hauria estat un error menystenir com a simples xafareries cortesanes, però de les quals no es podia parlar ni tan sols amb el més inaudible murmuri, de manera que tan sols podien comunicar-se i debatre sobre aquests temes amb un sigil·lós moviment molt proper al silenci dels llavis suaus i maliciosament arrufats. I quina mena d'assumptes, rumors i plans eren aquests?

Tenien relació amb la peculiar aplicació, naturalment irreprotxable però si més no sorprenent, de les recompenses i els càstigs, amb tot el complex que l'acompanyava de favoritisme, predilecció i elecció que posava en qüestió tot l'univers moral, corollari del fet d'haver creat el mal que havia d'engendrar el bé, és a dir, l'ésser humà.

Això també tenia relació amb la notícia, no del tot confirmada però ben fonamentada i comunicada amb un moviment mínim dels llavis, que el suggeriment o insinuació de Samael de crear

la criatura «similar» que era l'ésser humà no havia estat la idea definitiva que havia fet arribar al Tron, i que les relacions entre el Tron i l'àngel caigut no s'havien interromput del tot o s'havien reprès en algun moment, tot i que no se sabia com. Tampoc se sabia si, sense coneixement del seguici, s'havia emprès un viatge al fanguissar terrenal per mantenir-hi un intercanvi d'idees o si el proscrit, pel seu compte, havia trobat l'ocasió, fins i tot potser unes quantes vegades, d'abandonar la seva residència i parlar de nou davant del Tron.

En tot cas, havia pogut completar i prosseguir la seva divertida i comprometedora proposta amb una de nova que, en realitat, potser com aleshores, només era un intent de provocar i estimular pensaments que ja existien en estat embrionari però alhora dubitatiu, i que només necessitaven unes paraules encoratjadores per manifestar-se.

Per comprendre bé tot el que passava i el que s'estava congriant cal que recordem unes quantes informacions i fets continguts als antecedents i els preludis de la història que s'està desenvolupant davant dels nostres ulls. Ens referim ni més ni menys que a la «novel·la de l'ànima», que va ser narrada breument amb les paraules que teníem disponibles per a aquesta finalitat: com, de la mateixa manera que la matèria informe, l'ànima de l'home primigeni va ser un dels principis originàriament establerts, i com el «pecat original» va crear la base indispensable per a tots els esdeveniments narrables. De fet, podem parlar en termes de creació. ¿És que potser no va consistir el pecat original en el fet que l'ànima, amb una mena de sensualitat melangiosa, que sorprèn i commou en un principi primigeni pertanyent a les esferes superiors, es va deixar dominar pel desig de penetrar amorosament la matèria informe, encara aferrada obstinadament a la seva falta de forma, per engendrar-hi formes en les quals

poder satisfer els plaers carnals? ¿I no va ser l'Altíssim mateix qui va intervenir per ajudar l'ànima en aquelles lluites amoroses que superaven amb escreix les seves forces i va crear per a ella el món narrable dels esdeveniments, el món de les formes i de la mort? Ho va fer per compassió envers la difícil situació de la seva companya esgarriada, una compassió que permet deduir una certa afinitat constitucional i emocional entre tots dos; i quan es pot arribar a una conclusió, cal fer-ho, per molt atrevida i fins i tot blasfema que pugui semblar la conclusió, ja que parlem, al mateix temps, de desencerts.

Es pot relacionar la idea de desencert amb Ell? La resposta a aquesta pregunta només pot ser un rotund i sonor no, i aquesta hauria estat la resposta de tots els cors celestials, seguida, tot sigui dit, per una discreta ganyota de les boquetes arrufades. Sens dubte seria arribar massa lluny afirmar precipitadament que la participació misericordiosa, creativa i solidària en ajut de l'esgarriament d'un altre es pogués considerar també un desencert. Seria prematur, perquè la creació del món finit de formes, lligat a la vida i la mort, no va causar cap mena de perjudici —o potser només un perjudici molt lleu— a la dignitat, l'espiritualitat, la majestat i el caràcter absolut del Déu que existia abans i fora de l'univers, de manera que *fins aquí* no es pot parlar seriosament de desencert en el veritable sentit de la paraula. Però la cosa canviava quan es tractava de les idees, els plans i els desitjos que *ara* flotaven en l'aire, ni que fos en forma de conjectures, i que constituïen l'objecte dels diàlegs secrets amb Samael, durant els quals aquest segurament es donava aires de creure que presentava davant del Tron una idea completament nova i de collita pròpia quan, en realitat, segurament ja sabia que Ell barrinava en silenci si fa no fa la mateixa idea. Pel que sembla, Samael comptava amb l'efectivitat de la ximpleria uni-

versal que afirma que quan dos tenen la mateixa idea, aquesta idea ha de ser bona per força.

És inútil continuar ocultant l'assumpte a què fem al·lusió i val més que ens deixem estar d'una vegada de decorosos circumloquis. Allò que el gran Samael va suggerir, amb una mà repenjada a la barbata i l'altra estesa cap al Tron en actitud de pronunciar una perorata, va ser l'encarnació de l'Altíssim en un poble elegit encara inexistent, però que calia formar seguint el model de les altres divinitats tribals i ètniques de la Terra amb tots els seus poders màgics i la seva vitalitat carnal. No és casual que aparegui aquí la paraula «vitalitat», perquè l'argument principal del fanguissar era, com ho va ser en el moment de suggerir la creació de l'home, l'increment de vitalitat que experimentaria el Déu espiritual que existia fora i més enllà de l'univers si s'avenia a seguir el consell, tot i que d'una manera molt més enèrgica i, evidentment, carnal. Fixem-nos bé en el matís decisiu de l'expressió: l'argument principal. Perquè l'astut fanguissar en tenia molts i, amb més o menys raó, suposava que, allà on els exposés, ja actuaven en un invisible estat latent i només calia atiar-los perquè s'exterioritzessin.

L'àmbit emocional en què ara se centraven era el de l'ambició, que, necessàriament, era una ambició de degradació, una ambició orientada cap avall; perquè a les Instàncies Superiors, on qualsevol ambició cap amunt és impensable, només queda la possibilitat de dirigir-se cap avall, és a dir, una ambició d'adaptació i de «voler ser també com els altres», una ambició de renúncia a allò extraordinari. Al fanguissar li va resultar molt fàcil apel·lar en aquest sentit a una certa sensació d'insipidesa derivada de l'abstracció i la generalitat vergonyoses que havia d'acompanyar inevitablement la comparació entre el Déu universal, espiritual i existent més enllà de l'univers i la màgica sensualitat dels déus

tribals i ètnics, i despertar l'ambició envers una degradació i una limitació més intenses, que afegien una condimentació més sensual a la seva forma de vida. Renunciar a l'excelsitud una mica anèmica d'una universalitat espiritual en favor d'una existència vivaç i carnal com el cos diví d'un poble i ser el que eren altres déus: aquesta era la secreta aspiració de l'Altíssim, aquest era l'objecte de les seves vacil·lants deliberacions, a les quals Samael va sortir al pas amb el seu astut consell. I, per comprendre aquesta temptació i la predisposició a caure-hi, ¿no hauria de ser lícit fer referència a la novel·la de l'ànima, la seva aventura amorosa amb la matèria i la «sensualitat melangiosa» que l'hi impulsava i, en poques paraules, establir un paral·lelisme amb el *pecat original*? En realitat, amb prou feines cal fer-hi referència ni treure'l a col·lació, perquè el paral·lelisme s'imposa tot sol, sobretot tenint en compte l'ajuda compassiva i creativa que va rebre l'ànima esgarriada en aquella situació, i que segurament va facilitar al gran Samael el maliciós coratge que li va permetre exposar el seu consell.

La malícia i el desig ardent de provocar situacions comprometedores eren, naturalment, les intencions més profundes que ocultava aquest consell; perquè si l'home ja era, en general, una font de contínues incomoditats per al Creador, la contrarietat arribaria al màxim nivell a causa de la seva unió carnal amb una tribu humana determinada per mitjà d'una espècie de vivacitat que desembocava en una existència biològica. El fanguissar sabia perfectament que aquesta ambició descendent, l'intent de ser com els altres déus, és a dir, un déu tribal i el cos diví d'un poble i, per tant, d'unir el Déu universal amb una tribu, no es podia acabar bé de cap de les maneres o, a tot estirar, es podia acabar mitjanament bé després de moltes marrades, destrets, decepcions i amargures. Sabia perfectament allò que sens dubte també sabia

per endavant el destinatari del consell: que després d'un entretingut episodi de vivacitat biològica com a cos diví d'una tribu i després dels dubtosos però vivificants plaers d'una existència divina enriquida terrenalment i present en l'activitat vital d'un poble, d'una existència divina impulsada, practicada, esperonada i mantinguda amb tècniques i forces màgiques, havia d'arribar necessàriament el moment còsmic del retorn i el penediment, de la recança i la reflexió, la renúncia a aquella limitació de moviments i la tornada del més enllà al més enllà, la recuperació de l'omnipotència i de la legitimitat espiritual universal. Però allò que Samael, i *només ell*, cobejava, era la idea que fins i tot aquest retorn a casa, equivalent a un gir còsmic, anés acompanyat d'un cert avergonyiment que alegraria la maldat primigènia.

I és que, casualment o no, la tribu educada i elegida per convertir-se en la seva encarnació com a cos diví d'un poble era d'una tal naturalesa que, per una banda, el Déu còsmic, en convertir-se en el seu cos i el seu Déu, no només va perdre el domini sobre els déus dels altres pobles de la Terra i es va tornar *igual* que ells, sinó que, en termes d'honor i de poder, fins i tot va esdevenir *inferior* als altres, davant del delit del fanguissar. Per altra banda, tanmateix, la condescendència de convertir-se en el Déu d'un poble, tot l'experiment de gaudir de la vida biològica, es va dur a terme sense gaire lògica ni una profunda comprensió de la tribu elegida, i només amb la seva intensa col·laboració espiritual va ser possible el retorn i la reflexió, la restauració en el més enllà del domini sobre els altres déus d'aquest món. Això és el que va estimular la malícia de Samael. Servir de cos diví d'aquesta tribu particular no era, per una banda, cap plaer especial, ja que com a tal, i en comparació amb els altres déus locals, com se sol dir, no feia gaire patxoca. Inevitablement, quedava relegat a un segon terme. Però, per l'altra banda, i en relació

amb aquest fet, la capacitat universal de la criatura humana de ser un instrument per a l'autoconeixement de Déu estava especialment desenvolupada en aquesta tribu. Posseïa un afany innat i imperiós d'identificar la naturalesa de Déu; des del principi tenia dins seu la llavor de la comprensió de la universalitat, la totalitat i l'espiritualitat del Creador, és a dir, que Ell era l'espai de l'univers però que l'univers no era el seu espai (d'una manera molt similar al fet que el narrador és l'espai de la història però la història no és la seva, cosa que li ofereix la possibilitat de comentar-la): una llavor capaç de desenvolupar-se i destinada, al cap del temps i després d'ardus esforços, a assolir el coneixement de la veritable naturalesa de Déu. ¿Haurem d'assumir que precisament per aquest motiu es va produir aquesta «elecció», que tant l'assessorat com el seu astut assessor coneixien perfectament el desenllaç d'aquesta aventura biològica i que va ser Ell mateix qui va provocar, de manera premeditada, la vergonya i l'alliçonament? Potser no tindrem cap més remei que acceptar aquesta suposició. En tot cas, des del punt de vista de Samael, la gràcia de tot aquest procés era la circumstància que, des del principi, la tribu elegida, de manera latent i germinal (des del principi, per dir-ho així), tenia més coneixements sobre el funcionament de tot plegat que no pas el Déu del seu poble, i va dedicar totes les energies del seu enteniment, en procés de maduració, a ajudar-lo a abandonar la seva situació tan inadequada i a tornar a la legítima espiritualitat universal, per la qual cosa perviu l'afirmació no demostrada del fanguissar en el sentit que el camí de retorn des del pecat original a la posició d'honor originària només va ser possible gràcies a l'ajuda i als esforços dels humans i que mai no l'hauria trobat amb els seus propis mitjans.

Els coneixements dels cercles del seguici celestial amb prou feines arribaven tan lluny; només van arribar fins on els ho van

permetre els rumors sigil·losos sobre les reunions secretes amb Samael i els temes que s'hi tractaven, però van ser suficients per agreujar el disgust general dels àngels amb aquesta criatura tan «similar» i afegir-hi una tírria especial envers la tribu elegida en procés d'alliçonament, i també van provocar una cautelosa alegria malèvola davant de la petita inundació i la pluja de sofre que Ell s'havia vist obligat a infligir a contracor a un plançó d'aquesta mateixa tribu objecte de designis especials i de llarg abast, tot i que, sens dubte, amb la intenció mal dissimulada de convertir el càstig en un vehicle.

Tot això s'expressava en la discreta ganyota de les boquetes arrufades i en els moviments gairebé imperceptibles del cap amb què els coristes s'avisaven els uns als altres mentre assenyalaven cap avall amb l'orella, en direcció al lloc en què el plançó, amb els braços lligats a l'esquena, era transportat pel riu d'Egipte amb una embarcació de vela amb remes cap a la presó.